

Asia: VN/19726/2023

Vammaispalvelulain voimaantulon siirtäminen

Lausuntopyyntö

Lausunnonantajan organisaatio

Järjestö

Kannatatteko uuden vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä ajankohdasta 1.10.2023 uuteen ajankohtaan 1.10.2024?

Ei

Halutessanne voitte antaa tiiviit perustelut vastaukselle:

Kuuloliitto ei kannata vammaispalvelulain voimaantulon siirtämistä ajankohdasta 1.10.2023 uuteen ajankohtaan 1.10.2024. Lisäksi Kuuloliitto korostaa, että vammaispalveluista ei saa säästää, vaan niihin tulee ohjata riittävät resurssit. Kuuloliitto muistuttaa, että soteuudistuksen yhteydessä on sovittu, että verotuksen invalidivähennyksen poistosta tulevat rahat ohjataan vammaispalvelujen kehittämiseen. Vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien toteutumiseksi ei saa asettaa hallitusohjelmassa ehdotettua kattohintaa. Vammaiset henkilöt tarvitsevat oikeuksiensa toteutumiseksi yksilöllisiin tarpeisiin vastaavia vammaispalveluja.

Suomi on sitoutunut takaamaan osana YK:n vammaisten ihmisoikeussopimuksen toimeenpanoa vammaisten ihmisten ihmisoikeuksien turvaamisen. Osa tätä oikeuksien turvaamisesta on uusi vammaispalvelulaki, joka huomioi YK-sopimuksen vaatimukset sekä vammaisuuden kehittyneen määritelmän.

Kuuloliitto kannattaa luonnoksessa esitettyä kolmatta vaihtoehtoa eli sitä, että uusi vammaispalvelulaki tulee voimaan suunnitellusti 1.10.2023 ja lain toteutumista seurataan sekä muutostarpeita arvioidaan huolellisella seurannalla. Kuten luonnoksessakin todetaan, lain muutostarpeita olisi tällöin helpompi arvioida tietoon perustuen.

Kuulovammaisten lasten oikeudet

Uudessa, jo hyväksytyssä ja presidentin allekirjoittamassa vammaispalvelulaissa on monia erityisesti kuulovammaisten lasten tilannetta parantavia ehdotuksia, kuten subjektiivinen oikeus viittomakielen ja kommunikointikeinojen opetukseen sekä tuki esteettömään asumiseen myös vuoroasumisessa. Noin kolmannes kuulovammaisista lapsista ja nuorista tarvitsee kuulonkuntoutuksen lisäksi välttämättä myös muuta tukea ja palveluja, kuten viittomakielen ja kommunikointikeinojen opetusta. Vuosi on erittäin pitkä aika kuulovammaisen lapsen kehityksessä ja elämässä jäädä vaille palveluita, jotka mahdollistavat yhdenvertaisen osallistumisen yhteiskuntaan.

Voimassa olevan vammaispalvelulain ja -asetuksen (1987) perusteella viittomakielen ja kommunikointikeinojen opetusta on myönnetty harkinnanvaraisena palveluna. Sen tähden kunnan tai hyvinvointialueen taloudellinen tilanne on vaikuttanut palvelun myöntämiseen ja osa kuulovammaisista lapsista ja heidän perheistään on jäänyt vaille ilman riittäviä palveluja. Subjektiivinen oikeus valmennukseen takaa kuulovammaisille lapsille ja heidän perheilleen välttämättömät perus- ja ihmisoikeuksia turvaavat palvelut toimivan kielen ja kommunikointikeinojen varmistamiseksi. Jos vammaispalvelulain voimaantuloa lykätään vuodella, tarkoittaa se sitä, että joidenkin kuulovammaisten lasten kohdalla menetetään optimaalinen mahdollisuus valmennuksena myönnettävien uusien taitojen oppimiseen. Viittomakielen ja kommunikointikeinojen oppimisessa on varhaislapsuuteen painottuva herkkyyskausi, jonka aikana kielen ja kommunikointikeinojen opetus ja oppiminen tulee aloittaa. Jos tätä herkkyyskautta ei hyödynnetä, on sillä pysyviä vaikutuksia kuulovammaisen lapsen perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen sekä myös hänen perheensä elämään.

Ikääntymisrajaus

Kuulovammaisten lasten oikeuksien näkökulman lisäksi Kuuloliitto korostaa edelleen, että vammaispalvelulain soveltamisalaan ei saa tuoda uudelleen ns. ikääntymisrajausta. Kuten myös mm. apulaisoikeusasiamies omassa lausunnossaan toteaa, esityksen voimaantulon siirtäminen ikääntymisrajauksen tuomiseksi lakiin on ongelmallinen Suomea sitovan YK:n vammaissopimuksen sekä ikään perustuvan syrjinnän kannalta. Ikääntymisrajausta ei perustella millään muulla kuin kustannusten hillinnällä ja niistäkin esitetyt arviot vaihtelevat merkittävästi. Kuuloliitto korostaa, että YK:n vammaisten ihmisoikeussopimus ei tunne ikääntymisrajausta vammaisuuteen, ja myös perustuslakivaliokunta on jo nähnyt sen ongelmalliseksi. Myös ikääntyneillä vammaisilla on vammaisuuteen liittyviä tarpeita, eivätkä ne ikääntymisen myötä häviä mihinkään.

Kuuloliitto korostaa, että ikääntyneenä ilmenevä kuulo- tai näkövammaisuus tai niiden yhdistelmä ei ole normaalia ikääntymistä, vaan YK:n vammaissopimuksen tarkoittamaa ja sopimuksen

määritelmäartiklassa olevaa aistivammaisuutta. On tärkeää, että myös ikääntyneiden aistivammaisten yksilöllisiin tarpeisiin vastaavat vammaispalvelut varmistetaan ja että heille turvataan näin itsenäinen elämä. Vammaispalvelulaki sisältää palveluja, joita eri-ikäiset aistivammaiset sekä mm. muistisairaajat eivät voi saada muun lainsäädännön perusteella.

Kuuloliitto korostaa, että vaikka uuden lain soveltamisalasta ikääntymisrajaus poistettiin, säilyi laki silti erityislakina. Ikääntynyt henkilö ei saa jatkossakaan palveluita ensisijaisesti vammaispalvelulain perusteella. Hoitoon ja hoivaan liittyvät palvelut järjestetään sosiaalihoitolain mukaisesti ja kuntoutus terveydenhuoltolain mukaisena lääkinnällisenä kuntoutuksena. Vammaispalveluja saadaksesi tulee täyttää sekä vammaisen henkilön oikeudellinen määritelmä, että haettavan palvelun myöntämisen perusteet. Suomalainen yhteiskunta tekee ikäsyrjinnästä laillista eikä yhdenvertainen osallistuminen yhteiskuntaan toteudu, jos ikääntyneet vammaiset suljetaan pois uuden vammaispalvelulain piiristä.

Horto Anniina
Kuuloliitto ry